

Voorstel Gemeenteraad D

Onderwerp	Ambitie- en actie agenda Binnenstad 2030 ('Actieplan Binnenstad')		
Portefeuillehouder	Jeroen Diepemaat agendaletter (D)		
Organisatieonderdeel	Cluster Strategie & Beleid Fysiek	Aangeboden aan Raad	19 juli 2022
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. Het Actieplan Binnenstad 2030 vast te stellen.
2. Bij de begroting 2023 incidenteel 200.000 euro voor de jaren 2023, 2024 en 2025 beschikbaar te stellen om het Actieplan uit te kunnen werken.
3. Bij de begroting 2023 incidenteel 500.000 euro voor de jaren 2023, 2024 en 2025 beschikbaar te stellen voor het aanjagen en ondersteunen van initiatieven door derden via subsidieverlening.
4. De acties verder uit te werken en de afweging over de benodigde (structurele) middelen meenemen in de zomernota 2023.

Publieksvriendelijke samenvatting

Er is een nieuw actieplan gereed voor de binnenstad van Enschede. Dit plan is in samenwerking met partners en inwoners door de gemeente Enschede geschreven. Met dit actieplan willen we de binnenstad versterken. Dit sluit ook bij de geformuleerde ambitie in het coalitie akkoord 'samen trots op Enschede' 2022-2026. Naast winkelen en horeca heeft de binnenstad van de toekomst ook een aantrekkelijk aanbod om te wonen, werken, creëren, ontmoeten en verblijven. Voor de uitvoering van het plan stelt het college voor om voor de periode 2023 – 2026 alvast 2,1 miljoen beschikbaar stellen. In de behandeling van de programmabegroting 2023 wordt door de gemeenteraad besloten of dit bedrag er komt. Het actieplan wordt nu verder uitgewerkt zodat bij de zomernota 2023 over aanvullende middelen kan worden besloten voor de periode vanaf 2024.

Het actieplan bevat vele acties die het college de komende vijf jaar samen met partners wil oppakken. We willen de binnenstad aantrekkelijker maken met meer groen, een meer divers winkel- en horeca-aanbod, broedplaatsen een plek geven en technologie, innovaties en creativiteit meer zichtbaar maken in de binnenstad. Ook willen we de verschillende delen van de stad beter verbinden, zowel onderling als met interessante plekken net buiten de binnenstad. Het college wil werken aan een stad waar het prettig is om te verblijven en waar iedereen zich thuis- en veilig voelt. De stad moet daarbij goed bereikbaar en toegankelijk zijn.

Ook inwoners van Enschede hebben meegedacht over de stad via stemvanenschede.nl. De top 10 ideeën staan in het plan.

Inleiding en voorgeschiedenis**Bestuurlijke context**

De focus op de ontwikkeling van de binnenstad vormt een rode draad in de ambities van de colleges van Enschede. De laatste jaren o.a. via het stimuleringsfonds binnenstad in coronatijd via tegemoetkomingen aan ondernemers. Na de coronaperiode zijn we onder de vlag van 'Groen herstel binnenstad' doorgegaan op deze weg. Ook het nieuwe coalitieakkoord bestendigt deze lijn: om Enschede aantrekkelijk te houden voor talent is een bruisende binnenstad van groot belang.

In de stadsdeelcommissie Centrum van 21 juni jl. hebben we een toelichting gegeven op het nieuwe actieplan binnenstad en het proces rondom dat plan. Daaruit bleek brede steun om de binnenstad via dit plan te versterken.

Druk op de binnensteden

Binnensteden staan onder druk, vooral door het online-winkelen. Die ontwikkeling is nog lang niet klaar. Ook de coronaperiode heeft de binnensteden geen goed gedaan. Het aantal winkels neemt al jaren af.

voornamelijk in de branches mode, schoenen en luxe. Tot nu toe nemen soms nieuwe winkels de vrijkomende plekken in. Vaker gaat het daarbij om horeca en andere functies. De leegstandscijfers zijn daarom nog beperkt gebleven. Ook de Coronasteunmaatregelen hebben vooralsnog goed uitpakkt waardoor een sterke toename in leegstand beperkt is gebleven.

Dit is echter niet de oplossing voor het herstel van binnensteden en het bruisend houden van de binnenstad. De binnenstad moet veel meer dan nu ook een plek zijn voor verblijf, vermaak, ontmoeting en ontspanning buiten het winkelen om; een aantrekkelijke plek waar bezoekers graag komen en waar bewoners elkaar meer dan nu treffen.

Grote ketens zijn een belangrijke drager van de binnenstad. Vaak domineren deze het straatbeeld waardoor binnensteden op elkaar lijken. Dit roept de vraag op waar onze binnenstad zich in onderscheidt van anderen. Ook komt de vraag op hoe onze binnenstad het gevoel van identiteit en trots kan versterken. Pas als dat lukt kunnen steeds meer inwoners (weer) ambassadeur zijn van de Enschedese binnenstad, zodat meer mensen verleid worden om er te komen. Zeker als gevolg van corona, kunnen de huidige ondernemers in de binnenstad, maar ook daar buiten (denk aan de hotels) een beetje extra bezoek wel gebruiken.

Belangstelling

Landelijk staan binnensteden volop in de belangstelling. Zowel Rijk als Provincie willen gemeenten hierbij ondersteunen. Vele binnensteden zijn aan het nadenken over de toekomst. Dit is het moment om in actie te komen en onze binnenstad mee te laten bewegen op de dynamiek die er is. Want een binnenstad is nooit helemaal 'af'. Door op zijn tijd een flinke impuls geven, kunnen we de problemen van nu aanpakken en zijn we beter voorbereid op de toekomst.

Actieplan binnenstad

We zijn 1,5 jaar geleden gestart met het proces om te komen tot een actieplan voor de binnenstad. Met subsidie van de provincie Overijssel hebben we adviesbureau 'Stad & Co' gevraagd om ons daarin te begeleiden. Het actuele beleid en al bestaande acties waren het vertrekpunt. Het actieplan bestaat uit twee delen: 1) de ambitie en 2) de acties.

Ambitie

Bij de ambitie gaat het om 'het verhaal' van de binnenstad. Wat is onze droom? Hoe zou de binnenstad er in 2030 uit moeten zien. Of eigenlijk meer: hoe zou zij moeten functioneren?

Wij zien onze binnenstad als 'proeftuin' waarin we samen onderzoeken en uitproberen. Zo doen we proeven op de gebieden van functies/functiemenging, technologische toepassingen, samenwerkingsvormen, innovatieve voorzieningen, ontmoetingsplaatsen, duurzaamheid, toegankelijkheid en ga zo maar door.

Alle partners in de proeftuin wisselen hun ideeën, initiatieven, kennis en ervaringen onbelemmerd uit. Bewoners en bezoekers ontmoeten elkaar in experimentele opstellingen en dragen bij aan de kwaliteit van de resultaten. Ondernemers, wetenschappers, cultuursector en overheid zorgen samen dat de oogst op de juiste plekken terechtkomt. Langs vier domeinen willen we dit vormgeven:

- de basis op orde
- experiment en innovatie
- ontmoeting en verbinding
- groei en transformaties.

Acties

In deel twee van het actieplan hebben we de acties benoemd, verbonden aan de vier genoemde domeinen. Belangrijke acties daarin zijn o.a.:

1. intensiveren en professionaliseren van de lokale samenwerking tussen alle binnenstadspartners
2. Verbeteren gastvrijheid, o.a. door verbeteren en versterken van zaken zoals openbare toiletten, het bieden van servicepoints en verbeterde bewegwijzering/ oriëntatie in de binnenstad
3. Acties gericht op een veilige binnenstad (o.a. uitbreiding scooter/brommer verbod, aanpak (sociaal) onveilige plekken, regelgeving en handhaving)
4. Subsidies beschikbaar stellen voor creatieve ideeën in de stad (experimenteren), gevelverbetering, vergroenen, etc.
5. Meer groen in de stad, o.a. op het van Heekplein,
6. Twee broedplaatsen in de binnenstad huisvesten
7. Plekken voor ontspanning en ontmoeting creëren, o.a. gebied Boulevard tussen Van Heekplein en Koningsplein, Klokkenplas als stadspark, Spaanse pleintjes en een Skatebaan.

8. Het maken van een ruimtelijk-programmatische visie op de binnenstad met gebiedsprofielen per deelgebied
9. Uitvoering geven aan verbeterplan voor de Heurne en transformatie Irenepromenade
10. Transformatie Korte Hengelsestraat en oude V&D pand.

Deel 2 van het actieplan wordt de komende maanden verder uitgewerkt en voorzien van een fasering en de benodigde aanvullende (structurele) middelen.

Participatie

Bij de totstandkoming van dit document zijn veel mensen betrokken (zie kopje stakeholders). In het bijzonder benoemen we onze vaste binnenstadspartners. Zij hebben het initiatief genomen tot een gezamenlijke ondertekening om het stuk nog meer kracht bij te zetten. Daarnaast zijn onze inwoners betrokken via stemvanenschede.nl.

Gewenst effect van het besluit in relatie tot de strategische opgaven

De binnenstad groeit uit tot een vitaal, multifunctioneel en onderzoekend centrumgebied met een grote aantrekkingskracht op inwoners, in het bijzonder talent, ondernemers en bezoekers.

Argumenten

1.1 Dit draagt bij aan een gezonde toekomst van de Enschedese binnenstad

De belangrijkste bezoekredenen aan de Enschedese binnenstad, naast wonen en werken, is winkelen en/of een bezoek brengen aan de horeca. Wij zijn inmiddels dé winkelstad van het Oosten. De stad is enorm opgebloeid mede door de komst van grote bekende ketens. Dit heeft echter ook een keerzijde: het is heel onzeker hoe winkels zich naar de toekomst gaan ontwikkelen. Hoe ziet de winkel van de toekomst eruit? En hoeveel vraag naar fysieke winkelruimte is er later nog? Wat we wel weten is dat het aantal winkels, vooral in mode, schoenen en luxe al jaren aan het afnemen is. Op de lege plekken is vaak horeca teruggekomen. We kunnen niet oneindig horeca invullingen gaan toevoegen, dit zal leiden tot een verschraling van het aanbod. Wat we ook zien is dat de winkels in de aanloop- en dwaalstraten het moeilijker hebben, omdat deze vaak op minder goede looproutes zitten of deze straten minder aantrekkelijk zijn door een kwalitatief minder passende invulling en soms ook onveiligheid. Terwijl in deze straten vaak juist de onderscheidende winkels en horeca zitten, evenals ambachten. De vraag naar deze onderscheidende retail groeit tegelijkertijd juist omdat deze winkels/horeca/ambachten de binnenstad onderscheidend maken. De vraag is dan wel of die niet te versnipperd zitten en of we winkels meer moeten concentreren. Wij zien kansen om deze straten sterker te profileren zodat deze beter vindbaar en herkenbaar zijn. Op de lege plekken liggen kansen voor andere functies zoals ambacht, werkplekken, kunst en cultuur, leisure, wonen, broedplaatsen of servicefuncties. Samen met een goed ingerichte openbare ruimte (o.a. groen, sport en spel, ontmoetingsplekken, kunst, voorzieningen) moet de binnenstad gevarieerder worden in functies en uitstraling. Een multifunctionele 'place to be'. Dit vraagt om een duidelijke visie op de verschillende delen van de stad en een gezamenlijke strategie met partners. Daarom is in het actieplan aandacht voor de samenwerking met verschillende partners en het maken van een duidelijke visie waar we naar toe willen.

1.2 Hiermee kunnen we Enschede positioneren als technologische, innovatieve en creatieve stad

Een van de vier domeinen waarlangs we de actie agenda hebben opgesteld is 'experiment en innovatie'. In onze citymarketingvisie hebben we vastgesteld dat we ons als stad willen positioneren als technologische, innovatieve en creatieve stad. De binnenstad is bij uitstek geschikt om dit naar buiten toe te laten zien. Om die reden dagen we het onderwijs, de ondernemers, de creatieve sector, overheid en inwoners uit om te experimenteren met oplossingen voor allerlei vraagstukken in de binnenstad. We willen hier een subsidie voor beschikbaar stellen. Maar ook in de inrichting van de openbare ruimte en de invulling van panden willen we dit naar voren laten komen. Daarom willen we samen met vastgoedpartijen de mogelijkheden verkennen om meer ruimte te bieden in de binnenstad voor creatieve mensen en technologische en innovatieve toepassingen.

1.3 We willen een prettig verblijfsklimaat in de binnenstad

De basis voor een bezoek aan de binnenstad is een prettige beleving en ervaring. Een goede basis hiervoor is een veilige, schone en hele stad. Daarom is er in het actieplan veel aandacht voor deze basis. Maar het gaat ook om groen en verkoeling of beschutting tijdens dagen met extreem weer. Op meerdere plekken zien wij mogelijkheden voor vergroening. Een andere belangrijke factor is gastvrijheid. Dat zit voor een groot deel in de cultuur van ondernemers en inwoners, maar dit kunnen we verbreden naar bijvoorbeeld toegankelijkheid (geen obstakels), bereikbaarheid, bewegwijzering en inclusie. Ook pleitten we voor één of meerdere servicepunten, waar een combinatie van diensten aan bezoekers kan worden aangeboden (denk aan toiletten, kluisjes, pakketdiensten, etc.).

1.4 We willen talentrijke jongeren na hun opleiding voor Enschede behouden.

Studenten zijn gematigd tevreden over de Enschedese binnenstad. Studenten geven aan dat de binnenstad geen onderscheidend vermogen heeft en weinig diversiteit kent in alle lagen. De Oude Markt wordt gewaardeerd, maar de rest van de binnenstad vinden studenten minder sfeervol. Ook ervaren ze 'bubbels' (de campus, de lokale Enschedeër, de studievereniging), waardoor verbondenheid uitblijft. Na hun studie blijven studenten liever niet hangen. Ook het gebrek aan gevoel van sociale veiligheid, in het bijzonder in de aanloopstraten en Noorderhagen, wordt genoemd. Er zijn weinig geschikte werk/leerplekken (en er is geen aansluiting op netwerk Hogeschool en UT). Dit en het gebrek aan nachtvergunningen, diversiteit in horeca-aanbod en uitgaansgelegenheden en de vroege sluiting van belangrijke plekken zorgen ervoor dat de binnenstad niet altijd even aantrekkelijk is voor studenten. De campus vult dit gat vaak op met festivals/evenementen. Buitenlandse studenten vinden de campus vaak ook interessanter en veiliger. Er ontbreekt een geschikte evenementenlocatie voor 500-1000 aanwezigen. Enschede heeft als USP dat er ruimte en betaalbare woningen zijn, wat in andere studentensteden minder is. Kortom er is werk aan de winkel als het gaat om het vasthouden van studenten na het afronden van hun studie en het bezoek van studenten aan de binnenstad tijdens hun studie. In de actie agenda hebben we aandacht voor het studentenleven, o.a. door het maken van een agenda voor de Nacht. Veel andere punten worden via andere lijnen opgepakt.

1.5 Dit jaagt investeringen in de stad aan die nodig zijn voor het behalen van de doelen

Een heldere visie op de binnenstad is belangrijk voor partners om mee te investeren in de binnenstad. Vanuit een gezamenlijk doel kunnen we toewerken naar uitvoering. Een plan (met middelen) geeft vertrouwen aan partners dat wij als gemeente serieus zijn in onze doelen. Wat nog nodig is, als uitwerking van het actieplan, is een ruimtelijk-programmatische visie en heldere profielen per deelgebied: waar is nog ruimte voor funshoppen, voor horeca, waar kunnen panden verkleuren naar werken, wonen, etc.? Uit ervaring van andere gemeenten weten we dat het belangrijk is om hier scherpe keuzes in te maken. Zodat partijen weten waar ze aan toe zijn en wat het toekomstperspectief is. Deze visie zal ook aan uw Raad worden voorgelegd. Een actualisatie van de retailvisie zal wellicht nodig zijn voor de binnenstad. Ook willen we het stimuleringsfonds bruisende binnenstad een vervolg geven. Deze wordt verbreed naar verduurzaming of verkleinen van panden naast de huidige mogelijkheden die er al zijn. Hiervoor zal een aangepaste verordening worden voorgelegd aan uw Raad. Voorafgaand hieraan zal eerst de evaluatie van het huidige stimuleringsfonds met uw Raad worden besproken.

1.6 Het plan helpt om een bredere doelgroep aan te trekken voor de binnenstad

Winkelen is nu de belangrijkste trekker voor onze binnenstad, samen met het horeca aanbod. En hoewel we daarin best succesvol zijn horen we ook geluiden dat het aanbod aan winkels en horeca gevarieerder mag zijn. Naast de punten die ook al zijn genoemd door de studenten kan ook het cultuur- en evenementenaanbod versterkt worden. Het is overigens niet alleen het versterken van het aanbod zelf, ook zichtbaarheid, vindbaarheid en verbinden van plekken is een manier om een bredere doelgroep aan te trekken. We gaan opnieuw kijken naar de grenzen van de binnenstad, want in de directe omgeving van het stadserf vind je een breed aanbod aan voorzieningen. Deze meer onderdeel laten zijn van de binnenstad biedt kansen voor de profilering van de binnenstad. Ook in de agenda Vrijtijdseconomie is het maken van verbindingen met de ring om de binnenstad heen een belangrijk actiepunt. Evenals een diverse hotelaanbod in de binnenstad.

1.7 Het actieplan draagt bij aan de versterking van de regio

Enschede is als grote stad binnen de regio een belangrijke trekker voor toerisme in de regio voor bezoekers van ver, maar ook inwoners van aangrenzende gemeenten. De grootstedelijke voorzieningen, de treinverbinding en het grote culturele- en evenementenaanbod onderscheiden Enschede. Ook de regio is gebaat bij een goed functionerende Enschedese binnenstad. Enschede kan nog meer dan nu het uithangbord zijn voor de regio, zeker waar het gaat om het aantrekken van nieuwe doelgroepen.

2.1 Dan kan een integrale afweging worden gemaakt over het middelenkader

We hebben met de Raad afgesproken dat er geen voorstellen kunnen worden voorgelegd waar geen dekking voor is. Om die reden zal de afweging van middelen moeten plaatsvinden bij de besluitvorming over de programmabegroting 2023-2026.

3.1 De acties zijn nu onvoldoende gedetailleerd uitgewerkt om goed in te kunnen schatten welke middelen structureel nodig zijn

Voor de uitwerking van de acties is tijd en capaciteit nodig (onderdeel van incidentele middelen). Zodra het actieplan wordt vastgesteld gaan we de acties verder uitwerken in tijd en geld. Zie ook onder kosten, baten, dekking. Dit is een logisch gevolg van de initiatieffase waarin het actieplan zich op dit moment begeeft.

Risico's

1.1 Ambitie is mogelijk groter dan de uitvoeringskracht en de beschikbare middelen

We brengen een prioritering aan in de acties, maar weten nu nog niet of dat allemaal past binnen de capaciteit en de middelen. Dat betekent dat we mogelijk keuzes moeten maken. Deel 2 is een dynamisch deel waarin we kunnen bijstellen als het nodig is. We nemen uw Raad hier in mee.

1.2 Complex krachtenveld kan tot vertraging en frustratie leiden

Het is belangrijk om het actieplan samen met partners op te pakken. Echter de uitvoering van de plannen kunnen individuele belangen raken. Dit vraagt om zorgvuldige gesprekken en transparantie enerzijds, maar soms ook om het maken van keuzes als gemeente, daar waar belangen niet bij elkaar komen. We hebben in de stadsdeelcommissie centrum afgesproken om dilemma's te bespreken.

3.1 Bij de begroting 2023 worden andere afwegingen gemaakt waardoor geen middelen voor het actieplan beschikbaar zijn.

Het risico is aanwezig dat bij de integrale afweging van de begroting 2023 andere keuzes worden gemaakt. Bijvoorbeeld omdat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn of omdat middelen voor alternatieve onderwerpen worden. Het actieplan kent echter bestuurlijke prioriteit en sluit aan bij de ambities uit het coalitieakkoord.

4.1 Bij de zomernota 2024 worden andere afwegingen gemaakt waardoor geen structurele middelen voor het actieplan beschikbaar zijn.

Het risico is aanwezig dat bij de integrale afweging van de begroting 2023 andere keuzes worden gemaakt. Bijvoorbeeld omdat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn of omdat middelen voor alternatieve onderwerpen worden. Een deel van de investeringen hebben betrekking op de openbare ruimte en omdat dit wettelijk gezien kosten zijn die geactiveerd moeten worden kunnen we die niet anders dan structureel opnemen. Ook kunnen als gevolg van investeringen een hoger structureel budget nodig zijn voor bijvoorbeeld onderhoud. Als er geen middelen zijn kan een deel van de investeringen niet plaatsvinden.

Het actieplan kent echter bestuurlijke prioriteit en sluit aan bij de ambities uit het coalitieakkoord.

Kosten en financiële dekking van het voorstel

De acties in dit plan zijn financieel te verdelen in kosten die nodig zijn voor:

- de organisatie (uitvoeringskracht, bemensing en inhuur expertise) (200.000 euro voor drie jaar)
- aanjagen initiatieven derden (subsidies) (500.000 euro voor drie jaar)
- investeringen in o.a. de openbare ruimte (kapitaallasten). (nog te bepalen)

Voor de begroting 2023-2026 wordt voorgesteld om 3x 700.000 euro voor de jaren 2023, 2024 en 2025 aan incidentele middelen beschikbaar te stellen vanuit het algemeen middelenkader. Om te bepalen wat er verder nodig is aan middelen zal eerst een verdere uitwerking van het actieplan plaatsvinden. Dan weten we beter wat de benodigde investeringen zijn en de daarmee samenhangende kapitaallastenreeksen. Ook kunnen projecten dan meegenomen worden in de prioritering van het investeringsfonds. In de uitwerking van het actieplan wordt ook meegenomen de bijdragen van derden (Rijk, Provincie, ondernemers, etc.) en bestaande budgetten (zoals voor onderhoud aan de openbare ruimte, wijkbudgetten, mobiliteit, etc.). De uitwerking van het actieplan zal worden meegenomen in de afwegingen voor de zomernota 2023 en programmabegroting 2024-2027.

Afweging en alternatieven

Niet van toepassing

Participatie

We hebben meerdere vormen van participatie gehad. We kunnen participatie op vijf niveaus insteken. We hebben verschillende participatie niveaus gebruikt. Hieronder de stappen die we hebben doorlopen en het type participatie dat we hebben gebruikt:

- augustus' 21 (raadplegen) – Inwoners, ondernemers, culturele instellingen die allemaal gevestigd zijn in de binnenstad, aangevuld met stakeholders en raadsleden hebben nagedacht over de belangrijkste thema's/ vraagstukken en kansen.
- Februari'22 – April'22 stemvanEnschede (co-produceren/ meebeslissen) – online platform waar mensen in de stad en daarbuiten ideeën konden indienen voor de binnenstad. Dit heeft geleid tot 33 ideeën waarvan er 20 naar de stemronde zijn gegaan. De top 10 is opgenomen in het actieplan. We willen de indieners blijven betrekken bij de uitvoering van het actieplan.
- April'22 – (raadplegen) brede bijeenkomst waarin we met partners (brede vertegenwoordiging alle doelgroepen) de verdieping op de acties hebben besproken.
- Mei' 22 – (raadplegen) gesprek met studenten over de binnenstad.
- Juni'22 – (co-produceren) verdiepende gesprekken met binnenstadspartners over de conceptversies van het actieplan. Partners hebben ook aangegeven welke acties voor hen prioriteit hebben.

In het document wordt aangegeven welke acties uit stemvanenschede komen en welke worden geprioriteerd door partners en welke geadviseerd worden vanuit StadenCo.

Communicatie

Op 13 juli heeft een gezamenlijke ondertekening met partners plaatsgevonden als startsein voor een gezamenlijke aanpak. Het actieplan zal ook worden geplaatst op stemvanenschede.nl. en de gemeentelijke website. Betrokkenen ontvangen het plan persoonlijk per mail.

Vervolg

De komende jaren werken we samen met partners aan de acties. We gaan daarin een fasering aanbrengen. Via de stadsdeelcommissie centrum blijven we uw Raad informeren over de voortgang en leggen we dilemma's voor, zoals afgesproken in de stadsdeelcommissie van 21 juni 2022.

Bijlagen

Raadsbesluit
Actieplan Binnenstad

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____
de loco-Secretaris, de Burgemeester,

E.A. Smit

R.W. Bleker

